

Міністерство освіти і науки України
Херсонський Державний Університет
Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему:

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

Студентка 4 курсу

Дробініна Аліна Андріївна

Науковий керівник:

Доцент Сугейко Л.Г.

Херсон-2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	6
1.1. Інноваційні технології у мовній підготовці учнів початкової школи.....	6
1.2. Психологічний аспект у використанні інформаційних технологій.....	10
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ, ПРИЙОМІВ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ.....	17
2.1. Аналіз сучасних підручників з української мови за типовою освітньою програмою	17
2.2. Види вправ із використанням інноваційних технологій на уроках української мови.....	32
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	48
ДОДАТОК. А. Конспект уроку української мови в 3 класі.....	48

ВСТУП

Актуальність. Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Це зумовлює появу освітніх інновацій, які покликані суттєво змінити освітній процес.

Як показує аналіз педагогічної практики в сучасній середній школі, за останні роки чітко визначився перехід на гуманістичні способи навчання і виховання дітей, адже гуманітарна освіта є засобом і сферою формування державного етносу, розвитку особистості як найвищої цінності суспільства. Ідеалом сучасного навчання є особистість не з енциклопедично розвиненою пам'яттю, а з гнучким розумом, з швидкою реакцією на все нове, з повноцінними, розвинутими потребами дальшого пізнання та самостійної дії, з добрими орієнтувальними навичками й творчими здібностями.

Праця учня, який роками сидить мовчки за партою, слухає вчителя і намагається запам'ятати те, що йому говорять, не може забезпечити ні повноцінного формування особистості, ні найвищого щастя людини від успіхів у праці. Розвиток творчого потенціалу людини трактується сьогодні як основне завдання школи. Для реалізації його потрібно насамперед розглянути учня не як суму зовнішніх впливів, а як цілісну, активну, діяльну істоту. У цьому основна суть перебудови навчально-виховного процесу. Учень – не об'єкт, а насамперед творець свого власного «я».

Вчителі-новатори шукають сьогодні такі стежки до душ дітей, щоб завоювати у них довір'я і викликати інтерес до самого процесу оволодіння знаннями й виховання у собі найкращих людських рис. Така мета вимагає нестандартного підходу до організації уроку.

Досягти мети навчання української мови можна за умови повноцінного мотиваційного забезпечення навчального процесу. Самі ж мотиви, як і позитивне ставлення до цього навчального предмета, формуються в процесі навчальної діяльності, якщо оволодіння певною мовою стає для школярів духовною потребою, життєвою необхідністю. Разом з тим, інноваційні форми навчання української мови тісно пов'язані з розвитком духовності учнів. Серцевиною духовного світу особистості є самосвідомість, світосприйняття, постулати поведінки й побуту, усвідомлення людиною самої себе, своїх якостей, почуттів, інтересів, дій, свого місця в родині, природі, суспільстві. Саме тому обрана тема є неабияк актуальною на сьогоднішній день.

Теоретичною основою вивчення питань даної наукової роботи стали публікації таких провідних науковців: О. Я. Савченко, Р. Б. Шиян, М.В. Андрущак, І. Бедрій, О.В. Белкіна-Ковальчук, О. Біляєв, І. Большакова, О.В. Боровик, Л. Варазацька та інших.

Мета –розглянути та проаналізувати інноваційні підходи до проведення уроків української мови в Новій українській школі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання наступних завдань:

- дослідити інноваційні технології у мовній підготовці учнів початкової школи;
- визначити психологічний аспект у використанні інформаційних технологій;
- здійснити аналіз сучасних підручників з української мови за типовою освітньою програмою;
- дослідити практичні методи використання інноваційних технологій на уроках української мови.

Об’єктом дослідження виступає процес використання інноваційних технологій на уроках української мови.

Предметом даної роботи є особливості інноваційних підходів до проведення уроків української мови в Новій українській школі.

В ході дослідження було використано такі методи: системно-науковий підхід до дослідження; метод аналізу та синтезу; метод індукції та дедукції тощо.

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки та список використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1.1. Інноваційні технології у мовній підготовці учнів початкової школи

Швидкий розвиток науки, зростання обсягу нової інформації потребують від сучасної школи підготовки активних, самостійних людей, які мали б високі творчі здібності та володіли певними якостями, уміли самостійно та творчо мислити; грамотно опрацювали інформацію; удосконалювали розвиток особистої моральності, інтелекту, культурного рівня. Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, ґрунтована на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Саме використання інноваційних технологій навчання на уроках рідної мови створюють умови кращого засвоєння нового матеріалу та активізації пізнавальної діяльності учнів, де саме учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя.

На уроках рідної мови у молодших школярів не тільки поповнюється запас спеціальних знань з фонетики і граматики, збагачується їхній словниковий запас, виробляються навички усного й писемного мовлення, а й поглиблюються уявлення школярів про навколишній світ. Це напружена, науково-організована й результативна праця всіх учнів у співпраці з учителем, яка розвиває творчі здібності учнів; сприяє здобуванню знань учнями самостійною роботою думки; диференціює та індивідуалізує процес навчання; стимулює роботу з додатковою літературою; розвиває аналітичне мислення, вміння робити узагальнення; формує в учнів навички самооцінки та самоконтролю своєї навчальної діяльності [5, с. 3].

Досягненню мети і завдань навчально-виховного процесу у початковій школі сприяє використання інноваційних технологій.

При цьому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємне навчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють.

Використання інноваційних методів сприяє інтенсифікації навчально-виховного процесу.

На нашу думку, варто розглянути коротенький опис інноваційних технологій, що використовуються уроках. Так, на сучасному етапі на уроках української мови та літератури виділяємо такі інноваційні технології [21, с. 92]:

Схема 1.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Також доречно обирати методи, прийоми, форми діяльності, які можуть застосовуватися на уроці (робота з метою уроку, теми; прийом незакінчених речень, есе, вільне письмо, інтерв'ю, створення асоціативних рядів, формування запитань до автора (тексту), рефлексійні запитання; читання з позначками, створення опорних конспектів, активне слухання, метод ПРЕС, мозковий штурм, акваріум, мозаїка, кубування, організаційно - ділові ігри) [31, с. 38].

Безумовно, ігрова технологія є найприроднішою та найпривабливішою діяльністю для молодших школярів.

Адже саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем і учнем. Так, у процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять. Задовольняючи свою природну невсипущу потребу в діяльності, в процесі гри дитина „добудовує” в уяві все, що недоступне їй в навколишній дійсності, у захопленні не помічає, що вчиться – пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію.

Дидактичні ігри, використані на уроках української мови в органічному поєднанні, розвивають не лише мовлення. Ці ігри добре допомагають розвитку пам'яті, уваги, кмітливості, вміння класифікувати предмети, порівнювати їх, узагальнювати, диференціювати [22, с. 41]. Органічне поєднання гри та навчання сприяє також всебічному розвитку, формуванню інтересу до знань.

Головна мета рольової гри – розвивати здібності школярів, прищеплювати уміння приймати правильні рішення. Так, у рольових іграх виявляються особистість учня, його здібності та перспективи на майбутнє.

У навчальних іграх немає тих, хто програв або виграв, тут виграють всі. Так, їх можна проводити на будь-якому етапі уроку. Адже це дасть змогу виявити знання учнів і вміння користуватися ними.

Освітня технологія розвитку критичного мислення в процесі навчання дитини – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань. Дана технологія допомагає готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших.

Однією з умов формування критичного мислення є забезпечення відповідного психологічного клімату на уроці. Так, під психологічним кліматом розуміємо відкритість учнів до спілкування та обговорення різних проблем [13, с. 10].

Структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність формування та розв'язання дидактичних задач на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі з урахуванням поетапної діагностики результатів.

Інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, уроків, навчальних днів.

Ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних ігор, під час виконання яких формуються вміння виконувати завдання на основі компромісного вибору.

Тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів виконання типових практичних завдань.

Інформаційно-комп'ютерні технології: це технології, що реалізують у дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу "людина-машина" за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо).

Діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, базованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єктсуб'єктного рівня: (учень-учитель, учень-автор, учитель-автор тощо) [2, с. 45-46].

Разом з тим, використання елементів технології розвитку критичного мислення на уроках української мови у початкових класах сприяє тому, що кожен учень відчуває себе цікавою особистістю; у молодших школярів пробуджується прагнення до спільної організації шкільного життя, формується здатність обґрунтовувати свою позицію і приймати думку іншого, якщо вона більш обґрунтована.

На сьогодні конструктори LEGO є незамінним матеріалом для занять з дітьми в початковій школі. LEGO-технологія цікава тим, що об'єднує в собі елементи гри та експериментування. Кожен педагог знайшов у ній щось корисне для себе. За допомогою LEGO діти вивчають математику, мову, знайомляться з докільцями і навіть малюють цеглинками!

Заняття з LEGO урізноманітнюють та вдосконалюють навчальний процес, роблять його цікавішим для дітей. Заняття в ігровій формі створюють неповторну атмосферу психологічного комфорту і проходять без нервового напруження, що позитивно позначається на якості засвоєння матеріалу.

LEGO-технологія:

- формує вміння розв'язувати проблемні завдання, ставити мету, міркувати про подальшу роботу, розробляти план дій;
- розвиває творче мислення;
- розвиває мовлення — діти вчаться детально пояснювати свої дії, пояснювати міркування, надавати чіткі та зрозумілі інструкції, розповідати історії, висловлювати власні думки;
- формує вміння співпрацювати, зокрема, уміння працювати в парах чи групах, ділитися матеріалами, уміння вчитися у своїх однолітків, дослухатися до їхніх ідей та пропонувати власні, уміння аналізувати ідеї та обирати раціональніші, уміння розподіляти ролі та обов'язки;
- розвиває сенсорне сприйняття, допомагає формувати уявлення про зовнішні властивості предметів: форму, величину, колір, положення у просторі;
- розвиває дрібну моторику;
-

- формує цілісну систему уявлень дитини про навколишній світ, збагачує життєвий досвід дитини.

Педагог під час організації занять з LEGO — партнер дитини, який підтримує, надихає, за потреби допомагає їй віднайти відповідь на питання. Він мотивує дитину бути самостійною, спонукає до дій у різні засоби, зокрема власним прикладом, адже дитина вчиться наслідувати дорослого. Упродовж усього заняття педагог знаходиться поруч з дитиною, ставить їй запитання, цікавиться успіхами, звертає увагу на розв'язання певних задач. Так відбувається взаємодія дорослого з дитиною, створюється довірлива атмосфера, яка сприяє розв'язанню проблемних завдань, формуванню вміння слухати і чути дорослих та однолітків, розвитку мовлення, уміння висловлювати свої думки та з повагою ставитися до думок оточуючих.

Таким чином, використання інноваційних технологій на уроках української мови та літератури - це засіб для досягнення такої атмосфери в класі, яка сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

1.2. Психологічний аспект у використанні інформаційних технологій

Як відомо, наш час характеризується стрімким розвитком інформаційних і комп'ютерних технологій, які істотно перебудовують практику сучасного життя. На сьогоднішній день діти живуть у світі, відмінному від того, у якому виростили їхні батьки. А розвиток інформаційних технологій ставить перед психологією нові питання: зокрема про те, який вплив робить на розвиток, поведінку, здоров'я дитини досвід роботи з комп'ютером.

На сьогодні в школі в ході активного пошуку форм і методів навчання, що стимулюють ріст інтелектуальних сил, розвиток індивідуальних ресурсів учня, ось уже кілька років широко використовуються різні види роботи з комп'ютером. Так, сучасні ІТ (інформаційні технології) усе більш активно впроваджуються в процес навчання дітей і підлітків. А робота з комп'ютером охоплює все нові сфери діяльності: гра, навчання, спілкування й т.п. Процес цей дотепер практично не регулюється: зростаюча розмаїтість можливостей, що надають ІТ, іноді не супроводжується ретельно розробленою і продуманою психолого-педагогічною підтримкою. У результаті не тільки знижується ефективність застосування ІТ у навчанні й розвитку школярів, але й може виникати ряд негативних психологічних наслідків інформатизації [14, с. 68].

Таким чином, бажаючи "спробувати" увести зміни в устояну педагогічну практику, ми постійно повинні пам'ятати про те, що наші експерименти спрямовані на реальних дітей. Саме тому необхідно намагатися відповідально підійти до кожного нововведення, щоб забезпечити умови для збереження й зміцнення психічного й психологічного здоров'я дітей.

Психологічний супровід експерименту по створенню інформаційного середовища, у якому поряд з методами традиційної педагогіки використовується й педагогіка, збагачена ІКТ (інформаційно-комунікаційними технологіями), дозволяє говорити про те, що інформатизація освіти допомагає практично індивідуалізувати навчальний процес при збереженні його цілісності, розширити спектр навчальної діяльності, удосконалювати організаційні форми й методи навчання. А це, у свою чергу, активізує самостійність учнів, розвиток їх інтелектуальних і творчих здібностей [26, с. 194].

Учні з легкістю починають працювати з різними джерелами інформації, не просто засвоюють готові знання, а на основі цих знань формують власний світогляд. При цьому погляд у майбутнє (прогноз) у дітей, що мають досвід роботи з ІТ, більш оптимістичний, чим у їхніх однолітків, що не мають такого досвіду.

Проведена психологами діагностика показала, що використання комп'ютера на уроках і в позаурочний час впливає на інтелектуальний розвиток і саморозвиток особистості учнів: на 20 % зростає поінформованість учнів в області науково-культурних і суспільно-політичних знань, на 25% розширюється й заглиблюється усвідомлення закономірностей предметних областей і міжпредметних зв'язків, на 15-20% поліпшуються результати виконання різного роду логічних операцій [28, с. 81].

Разом з тим, інтенсивно розвивається теоретичне мислення, рефлексія, здатність робити прогноз майбутнього результату. З'являється нове ставлення до помилки як до чергового завдання, яку можна вирішити самостійно наявними засобами. Так, кожен учень у такій системі може рухатися вперед у своєму темпі й по своїй траєкторії у відповідності зі своїми здібностями й інтересами. Тоді як успіхи й можливість виправлення допущених помилок підкріплюють упевненість у собі й роблять навчальну діяльність більш привабливою.

Використання ІТ у шкільній освіті допомагає залучити дітей до культури роботи з комп'ютером. Як показує досвід, при такому підході учні не втрачають почуття реальності, а, навпаки, залучаються до сучасного наукового, культурного й громадського життя.

Таким чином, у міру освоєння культури ІТ істотно міняються й мотиви звертання до комп'ютера від "цікаво", "просто пограти" до "можливість самопізнання, самовираження, саморозвитку", "тренування певних умінь, якостей (пам'яті, уваги, мислення й т.д.)", "необхідно для майбутньої професії" [16, с. 30].

Учні, у яких був досвід роботи з ІТ, відрізняються більше високим і стабільним рівнем самооцінки, більше високими результатами при оцінці активності. Так, вони частіше своїх однолітків беруть участь в інтелектуальних іграх, олімпіадах, науково-практичних конференціях, творчих і дослідницьких роботах; раніше однолітків здійснюють усвідомлений професійний вибір.

Досить складно переоцінити застосування ІТ у навчанні й розвитку обдарованих дітей і підлітків. Так, багато дослідників відзначають, що однією з характеристик обдарованих дітей є високий рівень пізнавальної мотивації. Використання ІТ полегшує самостійний пошук дітьми й підлітками відповідей на виникаючі питання. Є, наприклад, численні свідчення того, що вже молодші школярі й навіть дошкільники використовують Інтернет для пошуку їхньої інформації, що цікавить, і задоволення пізнавальних потреб [18, с. 2].

Разом з тим, методична допомога обдарованим дітям і підліткам, готовим застосовувати інформаційні технології, і зокрема Інтернет, може складатися в складанні каталогів привабливих інформаційних ресурсів, розробці друкованих й електронних рекомендацій про способи формулювання запитів і пошуку інформації, підготовці для дітей різного віку наборів "розвиваючих" інформаційних блоків, підібраних таким чином, щоб стимулювати пізнавальні інтереси учнів і разом з тим підказувати їм напрямок самостійного пошуку.

Тоді як іншою яскравою характеристикою обдарованих дітей є легкість і швидкість навчання в порівнянні з однолітками. Так, застосування ІТ може розглядатися як ще одна альтернатива, здатна підвищити ступінь безумовно корисної для обдарованих індивідуалізації. Істотно, що при цьому підвищуються самостійність, ініціативність й - у певній мері - відповідальність дитини або підлітка [17, с. 7].

Дані корисні якості розвиваються в силу того, що він/вона одержують можливість самостійно вибрати ті предмети або розділи, які хотілося б прискорено або заглиблено вивчити та спланувати свою пізнавальну активність.

Разом з тим, можуть знайти застосування розроблені педагогами електронні підручники, або для самостійного навчання може бути застосована менш

систематизований розсип інформаційних масивів, що знаходяться в Інтернеті. Зокрема, в останньому випадку дитина відправляється в складний шлях пізнання, позбавлений рятівної "нитки Аріадни", тому засвоєні їм знання нерідко здобувають безсистемний характер [30, с. 63].

Але далеко не завжди обдарована дитина здатна самотійно привести знання в систему. Якщо це все-таки вдається, такого роду систематизація може виявитися досить далекою від прийнятих у конкретній дисципліні концепцій. Завзято дотримуючись власної системи й цінуючи її, обдарований учень нерідко губить критичність, не звертаючи ні найменшої уваги на протиріччя своєї системи фактам і думкам фахівців.

Підвищена самотійність дітей і підлітків, істотно менший обсяг допомоги з боку дорослих, у якій вони мають потребу в ході навчання також є однією зі сторін обдарованості. Так, сучасні ІТ надають більші можливості в створенні й використанні "саморегуляційних стратегій" навчання, але поки не вирішують проблем самотійного одержання всебічної фундаментальної освіти.

Разом з тим, Інтернет уже на цьому етапі свого розвитку дозволяє реалізувати два дуже важливі аспекти індивідуалізованого навчального процесу. Так, з одного боку, дитина вільна вибирати предмети пізнання, форми й способи здійснення пізнавальної діяльності. А з іншого боку, у будь-який момент їй може бути надана необхідна допомога з боку навчальної системи. Це не ставить учня в залежність від дорослого а, отже, не позбавляє почуття самотійності й впевненості в собі [15, с. 72].

Креативність включається в більшість сучасних теорій і моделей обдарованості. Так, прагнення до творчості вважається відмінною характеристикою обдарованих дітей. Вони висловлюють власні ідеї й відстоюють свою точку зору, винаходять власні правила й способи рішення проблем, відмовляючись від традиційних методів рішення навіть тоді, коли такі методи їм відомі.

Завдяки Інтернету розширюються комунікаційні й інформаційні ресурси, необхідні для творчої діяльності. І обдарована дитина може ознайомити зі своїми ідеями зацікавлених людей, знайти однодумців, потрібну для роботи інформацію [19, с. 31].

Разом з тим, прагнення домогтися досконалості у виконуваній діяльності (так званий перфекціонізм) також характерне для обдарованих людей. Так, у цілому перфекціонізм носить позитивний характер, сприяючи досягненню вершин професійної майстерності людиною, що усвідомлює свою талановитість.

Вищесказане повною мірою відноситься до обдарованих дітей і підлітків. Досить часто обдарована дитина або підліток ставить перед собою завдання, як би "забігаючи вперед", оскільки виявлення рішення таких завдань набагато перевищує його можливості на конкретному етапі навчання й розвитку. А неможливість досягти поставленої мети породжує найтяжкі стреси, діти довго переживають свої невдачі.

Безумовно, кожному відомо, що "досконалості немає меж", а "краще - ворог гарного", однак здійснити цієї істини на практиці нелегко. ІТ не тільки не полегшують, але й істотно ускладнюють реалізацію відповідних дій: вони майже безмежно розширюють доступні кожному інформаційні, обчислювальні й навіть художні ресурси [1, с. 62].

Обдарований учень одержує можливість ставити перед собою мету, реалізація якої була б просто неможлива без застосування ІТ. До прикладу, залучати для своєї роботи величезну кількість джерел інформації, дистанційно консультуватися з фахівцями, залучати при необхідності додаткові обчислювальні ресурси, ефектно оформляти продукти своєї роботи з використанням графічних редакторів і т.п.

Проте, не всі зміни, що відбуваються з дітьми в результаті впровадження ІТ у шкільну освіту, можна однозначно віднести до числа позитивних. До прикладу, у ході психологічних спостережень у частини дітей, що мають доступ до ІТ, була виявлена тенденція до індивідуалізації, відособленості [24, с. 53].

У деяких випадках психологи зіштовхнулися із завищеною самооцінкою й демонстрацією своєї переваги над однолітками, не знайомими з комп'ютером. Деякі учні не можуть перенести свій позитивний досвід в освоєнні знань по окремих предметах шкільного циклу, отриманий у ході роботи з комп'ютером, на уроки, проведені в традиційній формі.

Разом з тим, частина учнів, познайомившись із більше цікавою й різноманітною роботою на комп'ютері, не хочуть виконувати кропітку, часом одноманітну, але необхідну в навчальній діяльності роботу. Хоча ці явища в практиці спостережень не носять масового характеру, психологи вважають за потрібне продовжувати дослідження в цій області [29, с. 27].

Таким чином, отримані в ході психологічних спостережень за впровадженням ІКТ в освітній процес дані дозволяють говорити про те, що в ході них не виявлено ослаблення психофізичного здоров'я дітей, втрати почуття реальності й відходу у віртуальний світ. Так, інтелектуальний розвиток учнів, що вчаться в класах, у яких використовуються різні види роботи з комп'ютером, вище середньої вікової норми, є гарний потенціал для формування найважливіших компонентів особистості. А головне, формується

психологічна готовність учнів до життя в суспільстві, що використовує інформаційні й комп'ютерні технології практично у всіх областях людської діяльності.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ, ПРИЙОМІВ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

2.1. Аналіз сучасних підручників з української мови за типовою освітньою програмою (QR-коди в підручниках)

З 1-го вересня 2018 року розпочинався новий етап в історії української освіти – стартувала Нова українська школа. Це – ключова реформа Міністерства освіти і науки України, якою передбачено зміну цілей та основних завдань початкової і загальної середньої освіти відповідно до сучасної парадигми освіти і світових тенденцій розвитку освітніх систем.

Нова українська школа має готувати своїх вихованців до життя в демократичному громадянському суспільстві, розвивати у них креативність й ініціативність, здатність критично мислити, приймати адекватні рішення і нести за них відповідальність, мотивувати до навчання протягом життя, виховувати громадянина і патріота України, який/яка діє відповідно до морально-етичних принципів, толерантну особистість, здатну спілкуватися і взаємодіяти з представниками різних культур [9, с. 19].

Нові цілі української школи потребують модернізації змісту освіти. Зміст початкової і середньої освіти має задовольняти освітні потреби кожної дитини відповідно до її інтересів і здібностей. Сучасні процеси – методів, форм і засобів. Освітній процес у Новій українській школі ґрунтується на запровадженні компетентнісно орієнтованих методик і технологій навчання й оцінювання його результатів, варіативності форм і методів, створенні інформаційно-освітнього середовища, зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яке враховує вікові і пізнавальні особливості дітей та їхні здібності, інтереси й освітні потреби.

Нова мета і зміст навчання потребують і нових засобів — підручників і навчальних посібників для Нової української початкової школи. Нові, якісні, сучасні українські підручники є запорукою майбутнього наших дітей. А Буквар — це перша і найголовніша книжка маленьких школярів, перший підручник, з яким знайомиться дитина, прийшовши у школу, перша сходинка до вивчення української мови і літературного читання в початковій школі. А це означає, що саме цей підручник, а, отже, й інтегрований курс «Навчання грамоти» першими повинні почати реалізовувати мету початкового курсу мовно-літературної освіти, яка визначена в типовій освітній програмі для 1-2

класів закладів загальної середньої освіти [27]. Тому створення Букваря не тільки цікава, а водночас надзвичайно відповідальна справа.

З цією метою в новому Букварі запропоновано QR-коди з посиланнями на аудіофайли, які містять тексти для слухання. Скориставшись QR-кодом, учитель може легко організувати колективне прослуховування текстів. Пропоновані для слухання тексти озвучені професійними дикторами, мовлення яких стане взірцем для учнів/учениць. Крім того, щоб навчити їх сприймати і розуміти усне мовлення, потрібно пропонувати їм для слухання текст, озвучений особами різного віку і різної статі. Тому в Букварі ми пропонуємо для слухання тексти, озвучені чоловіком, жінкою, дітьми, а також тексти, які озвучені в особах. Для слухання подаємо вірші, оповідання, казки, пісню.

Разом з тим, після прослуховування тексту учні/учениці мають відповісти на запитання за його змістом; розповісти, про що в ньому мовиться, поділитися своїми враженнями й емоціями від почутого; розповісти, що зацікавило в усному повідомленні тощо.

Щоб скористатися QR-кодом, потрібно встановити на свій цифровий пристрій спеціальний додаток (докладніше про це можна дізнатися на ресурсі <http://yakistosviti.com.ua/uk/SHCHO-take-QR-kod-i-iak-nim-koristuvatisia>). При цьому зазначимо, що в разі потреби для вчителя всі аудіотексти розміщено на веб-ресурсах видавництва, а також подано наприкінці першої частини підручника та в методичному посібнику для вчителя [23, с. 17].

Підручник сьогодні, на думку І. Лернера і М. Скаткіна, має представляти стратегічну (загальну) і методичну модель (І. Лернер), певний сценарій навчального процесу, пропонувати не лише зміст, а й

методи і прийоми навчання. У нашому випадку підручник повинен

бути виразником лінгводидактичної системи навчання української

мови як державної і мати комунікативний та особистісно зорієнтований характер.

Проблема підручників, зокрема вимог до них, у різні періоди розвитку школи розглядалася по-різному.

О. Савченко, розглядаючи проблему підручників, зазначає, що на сучасному етапі передусім необхідно виходити з урахування нових функцій шкільних підручників. «Сучасна освіта вимагає особистісно орієнтованої моделі навчального процесу. А це – антипод традиційних педагогічних систем, розрахованих на слухняних виконавців, а не на співпрацю всіх учасників навчального процесу.

У зв'язку з цим у сучасних підручниках мають бути різні завдання, які забезпечували б, крім інформаційної, мотиваційну і розвивальну функції»[32,с.63]

Отже, забезпечення мотиваційної і розвивальної функцій підручника, його особистісна зорієнтованість, що є новою парадигмою освіти, — одна з важливих стратегій, які мають розв'язуватись у підручниках на сучасному етапі розвитку школи.

Як бачимо, нова парадигма шкільної освіти зумовила переосмислення основних функцій підручників з української мови – мотиваційної, навчальної, інформаційної, розвивальної й виховної, наповнила їх новим змістом.

Кожна з цих функцій виконує як свою специфічну, так і загальнопізнавальну роль, які перебувають у тісному взаємозв'язку. Так, мотиваційна функція безпосередньо пов'язана з реалізацією розвивальної й виховної функцій, які, у свою чергу, залежать від змістового наповнення підручників, про що йшлося раніше.

В умовах запровадження компетентісно орієнтованого навчання у дидактиці, крім названих функцій, визначено й такі функції підручників, як технологічна й ілюстративна. Важливе місце посідає методичний апарат.

1. Технологічна функція зумовлює:

а) нові підходи до конструювання змісту мовного матеріалу, а також системи завдань і вправ, спрямованих на практичне оволодіння мовними одиницями і їх функціональне використання в процесі усного й письмового мовлення, переорієнтацію з формування лише умінь правильно писати на формування умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності.

Технологічна функція відображається у спеціально сконструйованій системі завдань – методичному апараті підручника, який націлює вчителя на використання певних відповідно зорієнтованих технологій з метою досягнення найвищої ефективності у формуванні необхідних умінь і навичок. До технологічних функцій ми відносимо також словник, мета якого – забезпечити повноцінне сприймання текстового матеріалу;

б) спрямованість на особистісно орієнтоване навчання, що зумовлює управління процесом оволодіння мовою кожного суб'єкта навчання і виражається як у формулюваннях завдань, так і в запровадженні парної та групової роботи.

Ознаками будь-якої педагогічної технології є цілеспрямованість і послідовність дій учителя й учнів, взаємозворотний зв'язок у навчанні, відтворюваність, досягнення запланованих результатів.

Психологічною основою особистісно орієнтованої технології є діяльнісний підхід, який зумовлює активність і керуваність дій учнів, їх індивідуальну участь у досягненні результату.

Базовою у навчанні української мови як державної є технологія особистісно зорієнтованого і комунікативно спрямованого навчання. Вона охоплює :

- мотиваційну й інформаційну підготовку учня;
- орієнтованість знань з мови на формування комунікативних умінь;
- послідовність у засвоєнні знань і формуванні умінь: знання → первинні (мовні) уміння → мовно-мовленнєві навички → вторинні (комунікативні) уміння;
- суб'єктно-суб'єктну взаємодію (учитель – учень, учень – учень, учень – учні);
- розвиток інтелектуальних здібностей (аналіз, узагальнення, висновки, пошук правильного розв'язання проблеми тощо).

2. Ілюстративна функція.

До ілюстративної функції підручників з української мови (до ілюстративного матеріалу слід віднести малюнки, таблиці, схеми, зразки мовлення), враховуючи специфічність кожного з етапів навчання (1-й клас – формування усного мовлення, 2-й – навчання грамоти, 3–4-й класи – практичне оволодіння мовними одиницями й подальший розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності). Вона тісно пов'язана з навчальною, інформаційною, розвивальною, виховною.

Звідси – посилена увага до змісту й відповідно до використання ілюстративного матеріалу та його видів у підручниках для кожного класу, однак обов'язковою вимогою є їх функціональність і спрямованість на оволодіння комунікативним мовленням.

3. Методичний апарат підручників.

Методичний апарат підручників з української мови є багатофункціональним і націленим на розв'язання завдань, визначених у програмі стосовно кожного етапу навчання.

Загальними функціями методичного апарату підручників є:

- мотиваційно-виховна (розвиток інтересу до засвоєння української мови, культури);
- навчально-розвивальна (формування предметних і ключових компетентностей; розвиток умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності, інтелектуальних здібностей, формування умінь учитися);
- інформаційна (ознайомлення, розширення, поглиблення мовних знань, формування соціальних, моральних, українознавчих, екологічних уявлень);
- розвиток творчих здібностей на основі прослуханих/прочитаних творів на певну тематику й відповідного ілюстративного матеріалу;
- рефлексивно-оцінювальна (висловлювання суджень оцінювального, емоційного, морального, інтелектуального характеру).

З метою забезпечення особистісно орієнтованого та комунікативного підходів до навчального процесу методичний апарат має передбачати формулювання, спрямовані безпосередньо до особистості учня, стимулювання навчальної суб'єктно-суб'єктної взаємодії вчителя й учня, роботу в парах, групах[32,с.71]

У чинних підручниках з української мови для 2 класу для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання вміщено різноманітні завдання для формування текстотворчих умінь учнів.

Зокрема такі вправи і завдання школярі виконують під час уроків розвитку зв'язного мовлення. На сторінках підручника «Українська мова» (авт.М. Вашуленко, С. Дубовик) перевага надається складанню і записуванню розповіді за малюнками і запитаннями. Крім того (під час інших уроків), автори пропонують учням прочитати початок прислів'я, подумати, як його можна закінчити; скласти розповідь за поданим початком, опис – за запитаннями; придумати початок казки; придумати самостійно за малюнком основну частину тощо.Формуванню текстотворчих умінь учнів 2 класу сприятиме ознайомлення учнів із вміщеною на сторінках підручника навчальною інформацією «Що таке текст? Як будується текст? (Зачин, основна частина, кінцівка.) Є різні тексти: розповідь (про щось розповідає), опис(описує), міркування (про щось міркує).» [7, с. 78]; виконання вправ і завдань на зміну порядку речень з метою створення тексту, добір заголовка до тексту, придумування його зачину і кінцівки, формулювання відповідей на запропоновані запитання за змістом прочитаного тексту, запитань.

2.2. Види вправ із використанням інноваційних технологій на уроках української мови

Сьогодні в початковій школі впроваджується багато інноваційних технологій, серед яких виділяють наступні групи:

- технології особистісно- орієнтованого навчання й виховання; традиційні педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів;
- педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу;
- педагогічні технології на основі дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу.

У початковій школі найчастіше використовуються на практиці такі педагогічні технології: [8, с. 36].

- Структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність формування та розв'язання дидактичних задач на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі з урахуванням поетапної діагностики результатів.
- Інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, уроків, навчальних днів.
- Ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних ігор, під час виконання яких формуються вміння виконувати завдання на основі компромісного вибору.
- Тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів виконання типових практичних завдань.
- Інформаційно-комп'ютерні технології: це технології, що реалізують у дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина - машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо).
- Діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, базованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня: (учень-учитель, учень-автор, учитель-автор тощо) [2, с. 45-46].

1.«Дерево знань»

Перед учнями знаходиться «дерево знань» (гілочка). На ньому висять плоди – запитання. Запитання різної складності. Кожна група по черзі зриває і дає відповіді на дане запитання. Перед тим як дати відповідь, учні можуть порадитися із представниками своєї групи.

Приклади запитань:

- Що називається іменником? (приклад)
- Які іменники пишуться з великої літери, а які з маленької?
- Як називаються іменники, що відповідають на питання Хто?, на питання Що?
- Як змінюються іменники?
- Іменник має роди. Назвіть їх?
- Чим виступає в реченні іменник?

2.«Анаграми»

Муамся тиам ньенка

Нямума тумася сенькамаму

Прочитайте слова про себе. Прочитали слова всі вголос. Як ми можемо назвати ці слова? (синоніми, ласкаві слова). А тепер подивіться на дошку.

Утворіть словосполучення іменника з прикметником і запишіть їх в зошит.

(творча вправа, колективна робота)

Мати (яка?)

Матуся (яка?)

Ненька (яка?)

1. З останнім словосполученням складіть речення. Краще речення запишемо в зошиті і на дошці. Діти, давайте з вами розрізнимо іменник

серед інших частин мови. В даному реченні прочитати слова, поставити до них питання і назвати частини мови.

2. Підкреслити головні і другорядні члени речення. Чим виступає в реченні іменник?

3. «Кола на воді»

Клас ділиться на 5 груп. Кожна група вибирає картку зі словом (стіна, квітка, сонце, місяць, папір), записують на аркуші стовпчиком. На кожну букву добираються інші слова, до слів – речення. На основі отриманих

результатів складають оповідання, історію, казку, вірш. На проведення даної гри відводиться 10 хвилин.

Наприклад:

С – сніжок – настав ранок – прокинулась сніжинка.

Т – танок – закружляла у веселому танку.

І – іній – іній укрив усе навкруги.

Н – небо – небо посилало сонячне проміння.

А – акація – сніжинка сіла на акацію перепочити.

Презентація роботи. По закінченні представник групи презентує казку, оповідання, вірш і т.п.

Щоб учні виявили бажання це все знати і розуміти, на допомогу приходять саме інтерактивні методи, коли слабші учні стараються, працюючи в групах, не підвести своїх одногрупників.

Наприклад, відновити тексти, доповнюючи речення однорідними членами. Накреслити схеми речень з узагальнювальними словами.

У чудових українських піснях, ..., ... зустрічаємо слова з пестливими, зменшувальними суфіксами. Це створює атмосферу доброзичливості й

Українську мову шанують у світі. Твори наших письменників перекладено в багатьох країнах ..., ...,

- Однорідні члени речення підкреслити.
- Якою частиною мови вони виражені?
- З'ясувати позицію однорідних членів стосовно пояснюваних ними слів.

4.«Мозкова атака».

Учні висловлюють думки щодо вживання розділових знаків у виписаних реченнях. Ігровий пошук «Вірю-не вірю». Учні повинні погодитися із твердженням учителя або спростувати.

До словосполучень належать поєднання таких слів:

- підмет + присудок;
- повнозначне слово + повнозначне слово;
- службове слово + повнозначне слово;
- повнозначне слово = повнозначне слово (з'єднані сурядним зв'язком).

Особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів робота в малих групах. Її використовую для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірка знань тощо. За умов парної роботи всі діти в класі мають можливість говорити, висловлюватися. Робота в парах дає час учням подумати, обмінятися ідеями, озвучити свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватися, критично мислити, переконувати, вести дискусію.

Силами учнів постійно поповнюється папка «Швидка літературознавча допомога», у якій в алфавітному порядку розташовані у файлах терміни, які можна швидко знайти. Це допомагає дітям вчитися самостійно укладати словничок і швидко орієнтуватися в інших словниках. Крім того, учні заводять і домашні «Словники літературознавчих термінів», що поповнюються ними протягом навчання в 5-6 класах.

Частина підсумкових і узагальнюючих уроків проводжу в нетрадиційній формі: уроки-подорожі, уроки-казки тощо. Дуже добрий результат із перевірки знань учнів дають бліц-відповіді, заповнення таблиць, схем, робота з картками, тестовий контроль, складений за рівнями навченості. Усе це дає змогу залучити якомога більше учнів до роботи на уроці, перевірити якість виконання домашнього завдання.

Отже, виходячи з власного досвіду, можу зробити висновок, що використання на уроках української мови окремих інтерактивних технологій та ігрових завдань дійсно підвищують рівень пізнавальної діяльності та мотивації учнів, зацікавлюють їх, що сприяє бажанню виконувати ті чи інші види робіт, а відтак – засвоювати навчальний матеріал у співпраці, співтворчості, шляхом самостійної роботи думки. Література та мова вивчаються не для того, щоб через багато років розповідати правила, знати біографії всіх письменників, теми та ідеї художніх творів. Необхідно поставити інше завдання: навчити дитину жити, думати, володіти усним та писемним мовленням; донести до свідомості думку про мову як генетичний код нації. Учитель є не просто носієм інформації, а промоутером навчання, тобто персоною, яка спонукає учнів оволодівати знаннями, крокує поруч з ними, співпрацює у складній справі, дає можливість поринути у світ знань та почуватися там комфортно.

Критичне мислення – це мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших, яке сприяє розвитку такої особистісної риси, як креативність, і формує творче мислення, а отже, творчу особистість.

Критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів:

- сприйняття інформації з різних джерел;
- аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору;
- зіставлення з іншими точками зору;
- добір аргументів на підтримку обраної позиції;
- прийняття рішення на основі доказів.

Серед прийомів розвитку критичного мислення в моїй практиці найбільш поширеними є складання сенканів, «мозковий штурм», «Кубик Блума», читання з позначками, «асоціативний куц», кільця Венна, «Мозаїка», групові форми роботи – Джиг – Соу.

Розвиваючи в дітей критичне мислення, вчителю необхідно пам'ятати такі поради:

- Говорити менше, аби діти більше думали.
- Зосереджуватися на основних аспектах проблеми, дозволяючи дітям самостійно розкривати деталі.
- Озвучувати власні очікування від співпраці.
- Висловлювати свою думку стосовно певного питання.
- Використовувати групову роботу з конкретними завданнями, часовими рамками та обговоренням результатів.
- Намагатися залучити весь клас до обговорення проблем у тій чи іншій формі.
- Розробити власну систему оцінювання роботи школярів, діти повинні знати, за що вони отримують чи не отримують оцінки.
- Частіше ставити запитання своїм учням.
- Викликати учнів, які не піднімають рук.

«Кубик Блума» - прийом навчання, який полегшує розгляд різних сторін теми і водночас допомагає охарактеризувати поняття різнобічно й вичерпно, використовуючи для цього глибини знання. Цей прийом було запропоновано американським психологом і педагогом Бенджаміном Блумом, автором теорії таксономії, яка передбачає поділ цілей навчання на блоки: «знаю» - «створю» - «умію». Даний прийом допомагає залучити до роботи всіх без винятку учнів.

Цю методичну структуру я застосовую на етапі усвідомлення, закріплення та контролю знань, використовую не тільки як групову форму роботи, а як роботу в парі або для індивідуальних відповідей. Цей прийом передбачає використання кубика з написаними на кожній грані вказівки щодо напрямку мислення та письма. Пишемо на кожній грані одну з наступних вказівок: опишіть це, порівняйте це, установіть асоціації, проаналізуйте це, знайдіть застосування цьому, запропонуйте аргументи за чи проти цього.

Застосовуючи даний прийом, я проводжу учнів крізь процес «кубування», пропонуючи їм викласти на папері власні думки на запропоновану тему протягом короткого часу (2-4 хвилини). Спочатку слід оголосити тему, а потім запропонувати дітям поміркувати та описати її, тобто розглянути уважно об'єкт та описати, що вони бачать, - колір, форму та інші ознаки. Зробивши спостереження, учні записують їх на папері протягом визначеного часу. Це повторюється для всіх завдань, зазначених на шести гранях куба. Використовуються всі аргументи – від логічних до безглузких. Після того як письмове завдання виконане, учні діляться результатами своєї роботи. Після колективного, групового чи парного обговорення – взаємоперевірки відбувається оцінювання. Якщо виникає питання, його необхідно розв'язати.

Способи використання «Кубика Блума»

1. Кожна група отримує кубик із завданнями на шести гранях і виконує письмово завдання в зошитах або на паперових листівках. При перевірці учні групи по черзі коментують відповіді. Оцінюється командна відповідь. Учитель може порадитися з учнями, щодо активності всіх членів групи при виконанні завдань.
2. Кожна група отримує кубик із завданнями на шести гранях, між членами групи розподіляються грані – завдання, 2-3 хвилини учні виконують завдання, потім в групі відбувається перевірка, доповнення або уточнення інформації. Колективне обговорення та взаємооцінювання.
3. Оголошується тема та коло запитань з теми. Учитель або учень підкидує кубик, яка грань випала, з неї і починається робота.
4. Під час проведення інтелектуальних конкурсів або змагань кожна тема має свій колір. Наприклад: зелений – царство рослин, червоний – рідкісні тварини, блакитний – водоймища рідного краю, фіолетовий – природа в числах, жовтий – казкові герої запитують, синій – звідки ми знаємо, що... Кожна команда по черзі підкидує кубик, має 2-4 хвилини на обговорення запитання з даної теми. Колір може повторюватися по кілька разів.

До прикладу, на уроці української мови в 3-у класі можна використати таку форму проведення(Додаток А)

ВИСНОВКИ

Отже, з огляду на поставлені завдання, ми дійшли наступних висновків:

1. Дослідивши інноваційні технології у мовній підготовці учнів початкової школи, ми з'ясували, що запровадження інноваційних моделей уроків української мови, позакласних заходів забезпечує підвищення активності навчально-пізнавальної діяльності учнів, формування самостійності мислення, розвиток творчості. Тому останнім часом у практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів широко впроваджуються нетрадиційні форми організації навчально-виховного процесу.

Так, вчителі-новатори намагаються пробудити в учнів інтерес до предмета, до творчої і пізнавальної діяльності. Типологія нестандартних форм роботи дуже різноманітна. Запропоновані інноваційні технології навчання української мови розвивають в учнів самостійне творче мислення, пізнавальну діяльність, необхідні навички спілкування, уміння розв'язувати складні проблеми.

Так, застосування новітніх технологій є одним із шляхів підвищення ефективності уроку, адже вони вирішують завдання не тільки отримання знань, а й, більшою мірою, умінь та навичок. І завдання вчителя полягає у тому, щоб організувати такий процес навчання, при якому учні активно беруть участь у проведенні уроків, моделюючи ситуації та вирішуючи різні завдання. Представлені зразки нестандартних уроків та позакласних занять дають можливість учителю-предметнику перетворити навчальний процес на цікаву, ефективну і творчу діяльність між учителем та учнем.

До того ж, практичний досвід показує, що, використовуючи різні типи нестандартних уроків у щоденній роботі, вчитель допомагає сформуватися особистості. Близько 90% усіх педагогічних завдань вирішуються якнайефективніше тоді, коли вони сприймаються учнями у площині «цікавого».

2. Дослідивши психологічний аспект у використанні інформаційних технологій, ми з'ясували, що розвиток інформаційних технологій ставить перед психологією нові питання: зокрема про те, який вплив робить на розвиток, поведінку, здоров'я дитини досвід роботи з комп'ютером. Отримані в ході психологічних спостережень за впровадженням ІКТ в освітній процес дані дозволяють говорити про те, що в ході них не виявлено ослаблення психофізичного здоров'я дітей, втрати почуття реальності й відходу у віртуальний світ. Так, інтелектуальний розвиток учнів, що вчать в класах, у яких використовуються різні види роботи з комп'ютером, вище середньої

вікової норми, є гарний потенціал для формування найважливіших компонентів особистості. А головне, формується психологічна готовність учнів до життя в суспільстві, що використовує інформаційні й комп'ютерні технології практично у всіх областях людської діяльності.

3. Проаналізувавши сучасні підручники з української мови за типовою освітньою програмою, ми з'ясували, що підручник з української мови досі не став об'єктом широкого наукового обговорення. Сучасні дослідження охопили лише окремі аспекти проблеми.

4. Дослідивши практичні методи використання інноваційних технологій на уроках української мови, ми з'ясували, що пошуки нових форм навчання тривають. У педагогічній пресі жваво обговорюються шляхи розвитку школи, у ній констатується, що в шкільну практику дедалі ширше входять нестандартні завдання, які перебувають у центрі уваги як вчителів, так і вчених-методистів. До того ж, як відомо, навчальна інформація сприймається більш ефективно, коли подається у цікавій формі. Це обов'язкова умова, що постає перед учителем, який проводить той чи інший тип нестандартного уроку, де педагог намагається подавати навчальний матеріал, передусім, в загадковій і незвичній для учнів формі, щоб стимулювати їх пізнавальний інтерес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущак М. В. Переваги і недоліки використання ІКТ у початковій школі. К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. 159с.
2. Бедрій І. Нетрадиційні технологічні моделі уроків української мови // Студентський науковий вісник ТДПУ ім. В.Гнатюка. Тернопіль. 2002. Випуск №5. – С. 50-58
3. Белкіна-Ковальчук О. В. Критичне мислення учнів початкових класів // Практична психологія та соціальна робота. 2005. № 4. С. 37–42.
4. Біляєв О. Інтегровані уроки рідної мови // Дивослово. 2003. №5. С.36-40.
5. Большакова І. Розвиток критичного мислення // Початкова освіта. 2012. № 11. С. 3–7.
6. Боровик О.В. Сучасні технології навчання української мови // Українська література в загальноосвітній школі. 2003. №6. С. 33-34.
7. Варазацька Л. Інноваційні аспекти особистісно орієнтованого навчання // Українська мова і література в школі. 2002. №3. С. 27-29.
8. Варазацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади // Дивослово. 2005. №2. С. 5-19.
9. Вашуленко М.С. Буквар: підручник (у двох частинах) для 1 класу заг. середн. освіт. закл. Навчальне видання. К.: Видавничий дім «Освіта», 2018. С. 19-24
10. Використання мультимедійних технологій на уроках української мови та літератури. // Вивч.укр.мову. 2010. №10. С.2-14
11. Гламаздіна І. Упровадження інтерактивних технологій на уроках укр.мови. //Рідна школа. 2009. №7. С.60-68
12. Горошкіна О.М. Зміст і структура сучасного шкільного підручника української мови в компетентнісному вимірі української освіти. Проблеми сучасного підручника. 2019. Вип. 22. С. 57-66.
13. Державний стандарт початкової загальної освіти (методичні рекомендації в таблицях і схемах). Дніпропетровськ: ДОІШПО, 2011. С.10-17.
14. Доронина О.В. Страх перед комп'ютером: природа, профілактика, преодолення // Вопросы психологии. 1993. №3. С. 68–78.

15. Ініваткіна Є. А. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності вчителя початкової школи. К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. 119с.
16. Киселев Б. С домашнім комп'ютером к образованию // Комп'ютер в школі. 1998. №2. С. 30–31
17. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій // Початкова освіта. 2011. №38. С.7-9
18. Лаврентьєва Г. П. Психолого-педагогічні аспекти використання ІКТ в початковій школі. 2012. №3(29). С. 2–3
19. Лесневский А. Проект SITES // Комп'ютер в школі. 2000. №3. С. 31–34
20. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (дата звернення: 14.03.2021)
21. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. К.: Вид-во А.С.К., 2002. 136 с.
22. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: науко-метод, посібник. К.: Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
23. Попова Л.О. QR-код: проблеми й перспективи застосування в підручниках української мови. Науковий вісник Донбасу. 2020. №1-2 (39-40). С. 17-23
24. Прохоров А.О. Особенности психических состояний пользователей ЭВМ в процессе компьютерного обучения // Вопросы психологии. 1995. №3. С. 53–61
25. Свистунов О. Ю. Перспективи застосування мультимедійних технологій у навчанні. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 34. 2012. С. 145–150.
26. Співаковський О. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі. К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. 386 с.
27. Типова освітня програма для учнів 1—2 класів. URL:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 14.03.2021)
28. Тихомиров О.К. ЭВМ и новые проблемы психологии. М.: 1986. 274с.

29. Фомичева Ю.В. Психологические корреляты увлеченности компьютерными играми // Вестник Моск. унта. Сер. 14. Психология. 1991. №3. С. 27–39
30. Чайнова Л.Д. Компьютеры для детей: психологические проблемы безопасности и комфорта // Психологический журнал. 1991. Т. 12. С. 63–73
31. Шаповалова І.К. Використання ІКТ у початковій школі // Початкова школа. 2013. № 1. С. 38–39.
- 32.1 Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко. — К. : Генеза, 1999. –С. 63

ДОДАТКИ

ДОДАТОК. А.

Тема. Синоніми

Мета. Розширити поняття учнів про слова, близькі за значенням. Ознайомити з терміном «синонім». Виробляти вміння добирати синоніми, використовувати їх у мовленні.

Розвивати мовлення, мислення, допитливість учнів.

Виховувати інтерес до слова, увагу до народних висловів, які роблять наше мовлення багатшим, яскравішим, образнішим.

Обладнання. Картки індивідуальних завдань. Малюнки дітей, комах, птахів, риб, ведмедя, борсука, їжака, лелеки, зайця, лисиці, вовка, ведмедя, хлібних виробів, Незнайка.

Мультимедійна презентація «Як зимують тварини».

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань. Інтерактивна технологія «Мікрофон»

- Яку тему вивчаємо? (Слово)

- Що знаєте про слово? (Кожне слово має своє значення. Слово може вживатися у прямому і переносному значенні. Одне й те саме слово може мати кілька значень. Є слова, які пишуться і вимовляються однаково, мають різні значення)

II. Перевірка домашнього завдання

1. Індивідуальна робота учнів біля дошки. Граматичний «бій»

1-й учень. Скласти речення зі словом «лежить» в прямому і переносному значенні.

Розповісти про розповідне речення.

2-й учень. *Знайти слова, які однаково звучать і пояснити їх значення.*

У стоніжок по сто ніжок.

Всі сто милися, всі стомилися.

3-й учень. Скласти речення зі словами: на березі, на березі.

2. Фронтальна перевірка домашнього завдання

- Які слова виписали?

- Чим схожі ці слова?

- Чим різняться?

- Поясніть значення.

3. Хвилинка каліграфії

Навесні малий потік

Стрімголов униз потік.

- Поясните значення слів, що однаково звучать.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Оголошення теми уроку

- На уроках читання ми добирали близькі за значенням слова. Замініть іншими словами слово Батьківщина. (Вітчизна, країна, Україна, держава)

- А як можна назвати вас, щоб не повторювати слово діти? (Учні, школярі, малята)

- Сьогодні ми з вами будемо продовжувати роботу над словами, близькими за значенням. А називають ці слова – синоніми.

- Синоніми допоможуть зробити нашу мову виразнішою, багатшою, точнішою і краще допоможуть висловлювати свою думку, уникати частого повторення одних і тих самих слів.

2. Зустріч з Незнайком

- Чи впізнали ви цього героя? (Малюнок Незнайки)

- Послухайте розповідь про Незнайка. Будьте уважні, бо синонімів почуєте багато, а вам їх треба запам'ятати.

Незнайко і його друзі

Одного разу в клубі чоловічків пропав Незнайко. Всі стали хвилюватися.

Раптом двері відчинилися і в кімнату влетів Незнайко. За ним вбігли Пончик і Сиропчик. Незнайко запитав:

- Ви не сердитесь?

- Не ображайтеся!, - попросив Пончик.

- Не дуйтеся,- прошепотів Сиропчик.

- Де ви були?, - запитав Олівець.

- Тут, недалеко,- відказав Незнайко.

- Зовсім близько,- підтвердив Сиропчик.

- Поряд,- пролетів Пончик.

Учні записують почуті синоніми.

- Подякуємо Незнайкові за його синоніми.

3. Подорож в казку

- Твір про Незнайка - це оповідання чи казка?

- Чому?

- А як називається?

- Хто написав?

- Які ще казки знаєте?

- Чи любите казки про тварин?

- Які тварини найчастіше зустрічаються у казках і як цих тварин називають?
(Зайчик – куций, косий, сірий, довговухий; лисичка – хитрунка; ведмедик – косолапий; вовчик – сірий)

4. Потішка. Письмо по пам'яті

- А за ким найчастіше полює лисичка?

- А щоб зайченята не боялися її, коли залишаються самі вдома, мама-зайчиха вивчила з ними таку потішку:

Зажурився заєць-тато:

Знов пустують зайченята.

Злий з'явився лис близенько,

Зайченята в дім хуленько.

- Доберіть і запишіть синоніми:

швиденько - миттю,

засумував – загорював,

бавляться – граються,

балуються – борюкаються.

- А як ходить зайчик?

- «Стрибати» походить від давнього слова «зяти». Саме від цього слова походить «заєць».

5. Лічилка

- А тепер послухайте ще один вірш про зайця. До якого жанру він належить?

Зайченяттам заєць-тато

Взявся лижі майструвати.

Нумо спробуй, лиско хижа,

Зайченят спіймать на лижах!

- Доберіть синоніми до слова «майструвати». (Робити, працювати, трудитися)

- Чи можна замінити у вірші це слово синонімами?

- Отже, серед синонімів у різних ситуаціях ми підбираємо найвлучніше слово, адже синоніми – лише близькі за значенням.

- Які прислів'я знаєте із дібраними синонімами?

6. Добір синонімів до поданого тлумачення слів

1) Людина, що добре трудиться у своєму будинку, тримає господарство у порядку. (Господар, хазяїн, газда)

2) Будівля, де живуть люди. (Хата, оселя, дім, будинок, житло, хмарочос)

3) На Україні є символ добробуту, багатства. (Хліб, паляниця, коровай, книш)

4) Птах, що оберігає оселю. (Лелека, бусол, бузько, черногуз, боцюн)

7. Робота за підручником. Виконання вправи 179

- Прочитайте.

- Назвіть синоніми.

- Які ознаки осені?

- Назвіть осінні місяці.

- Який із них найкрасивіший?

- Який найсумніший?

- Які дерева в листопаді?

- Чи можна побачити комах? (Демонстрація малюнків)

- А цих риб? (Малюнки)

- А ведмедя, борсука, їжака?

- Де всі ці тварини? (Сплять)

8. Перегляд мультимедійної презентації «Як зимують тварини»

9. Творча робота

- Незнайко разом з вами подивився мультимедійну презентацію і написав твір.

Прийшов листопад похмурий і сумний. Голі дерева вже готові до зими і сплять. Сплять жуки і павуки, бабки і метелики. Сплять у мулі лини й карасі. Сплять у своїх норах їжаки та борсуки. Спить у теплій барлозі ведмідь. Всі готові зустріти зиму.

- Чи сподобався вам твір Незнайка? Чому?

- Як удосконалити? (Замінити слово «сплять» синонімами)

- Які синоніми можна використати? (Поринули у сон; дрімають; куняють; дає хропака)

- Запишіть удосконалений твір.

IV. Підсумок уроку

- Що вивчали на уроці?

- Що таке синоніми?

- Які синоніми запам'ятали?

- Навіщо існують синоніми?

- Що вам було особливо цікавим?

V. Домашнє завдання

Вивчити правило про синоніми. Дібрати синоніми до слів «мама», «вулиця», «стежка», «вірш». Скласти речення з цими словами.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Дробініна Аліна Анрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15.04.2021

(дата)

(підпис)

Аліна Дробініна

(ім'я, прізвище)